

SAŽETAK

unicef
za svako dijete

STANJE DJECE U SVIJETU 2017.

Djeca u digitalnom svijetu

Cjeloviti izvještaj preuzmite na
www.unicef.org/SOWC2017

Objavio UNICEF, Odjel za komunikacije 3,
Ujedinjeni narodi, Plaza New York, NY 10017, SAD

pubdoc@unicef.org
www.unicef.org

©Fond Ujedinjenih naroda za djecu
prosinac 2017.

Slika na naslovnici: Djeca u školi St. Columba u Delhiju,
Indiji koriste mobilni telefon. © UNICEF/UN036675/Sharma

ISBN 978-92-806-4938-3

STANJE DJECE U SVIJETU 2017.

Djeca u digitalnom svijetu

Izveštaj *Stanje djece u svijetu 2017. – Djeca u digitalnom svijetu* bavi se načinima na koje digitalna tehnologija utječe na živote i životne šanse djece te istražuje što nas čeka u budućnosti.

Ako se na odgovarajući način iskoristi i učini univerzalno dostupnom, digitalna tehnologija može biti velika prekretnica za djecu koja su zanemarena – bilo zbog siromaštva, bilo zbog rase, etničke pripadnosti, spola, invaliditeta, raseljavanja ili geografske izoliranosti – povezujući djecu sa svijetom prilika i poučavajući djecu vještinama potrebnim za uspjeh u digitalnom svijetu.

Ali ako ne proširimo pristup, digitalna tehnologija može stvoriti nove podjele koje djecu mogu spriječiti da ispune svoj potencijal. Ako ne budemo djelovali odmah kako bismo išli u korak s brzim promjenama, mrežni (on-line) rizici mogu dovesti do toga da ranjiva kategorija djece postane još podložnija eksploataciji, zlostavljanju pa čak i trgovanju ljudima – kao i suptilnim prijetnjama njihovoj dobrobiti.

Ovo izvješće zalaže se za brže djelovanje, plansko ulaganje i veću suradnju kako bi se djeca zaštitila od povreda koje im prijete u svijetu onih koji su već povezani na internet – istovremeno koristeći prilike digitalnog doba za korist svakog djeteta.

Sadržaj

PREDGOVOR – Izvršni direktor UNICEF-a Anthony Lake	1
Ključne poruke i činjenice	3
UVOD: Djeca u digitalnom svijetu	6
PANEL: Izvještaj ankete – Što adolescenti i mladi ljudi misle o životu na internetu?	10
Poglavlje 1: PRILIKA NA INTERNETU – Obećanje povezanosti	12
Poglavlje 2: PODJELE NA INTERNETU – Propuštene prilike	16
Poglavlje 3: OPASNOSTI NA INTERNETU – Štetnosti života na internetu	20
Poglavlje 4: DJETINJSTVA NA INTERNETU – Živjeti na mreži	24
Poglavlje 5: PRIORITETI NA INTERNETU - Iskoristiti dobro, a spriječiti loše	28

Predgovor

Stanje djece u svijetu 2017. govori o izuzetnoj temi, o temi koja ima sve više utjecaja na gotovo svaki aspekt života kako kod milijuna djece širom svijeta tako i kod svih nas – o temi digitalne tehnologije.

Utjecaj je digitalne tehnologije, a posebno interneta, porastao, pa se sve više govori o tome je li internet blagodat za čovječanstvo, jer nudi neograničene prilike za komunikaciju i trgovinu, učenje i slobodno izražavanje, ili je prijetnja našem načinu života, koja potkopava tkivo društva, čak i politički poredak, te prijeti našoj dobrobiti?

Ovo je zanimljiva i važna akademska rasprava, jer digitalna tehnologija (i zbog dobrog i zbog lošeg) predstavlja činjenicu u našim životima. Nepovratnu.

DOBRO

Za dječaka koji živi s cerebralnom paralizom, koji je na internetu u ravnopravnoj interakciji sa svojim vršnjacima, pa su prvi put u životu „vidljivije” njegove sposobnosti nego njegove teškoće.

Djevojka koja je sa svojom obitelji pobjegla od nasilja u Sirijskoj Arapskoj Republici uči od učitelja u izbjegličkom logoru Za’atari kako uzeti budućnost u svoje ruke, a za učenje koristi tablet.

Mladi blogger u Demokratskoj Republici Kongu koristi internet kako bi izvijestio o

nedostatku pitke vode i higijenskih uvjeta te o drugim ozbiljnim problemima u svojoj zajednici.

LOŠE

Djevojka kojoj je prema običajima njezine obitelji ili društva zabranjeno koristiti internet propušta priliku za učenje i povezivanje s prijateljima.

Adolescent čiji su osobni podaci zloupotrijebljeni u marketinške svrhe i podijeljeni na internetu.

Dječak kojemu je ovisnost o videoigri „preuzela” život, barem prema riječima njegovih roditelja.

LOŠIJE

Dječak je bio na korak do samoubojstva zbog internetskog zlostavljanja koje ga posvuda prati.

14-godišnja djevojčica čiji je bivši dečko napravio profil na društvenim mrežama na kojem je dijelio njezine obnažene slike, prisilivši ju prethodno da ih snimi.

Susjed koji upravlja internetskom stranicom na kojoj se prikazuje seksualno zlostavljanje djece prisilio je osmogodišnju djevojčicu na Filipinima na spolni odnos koji je uživo prenosio.

Digitalna tehnologija kod pojedinaca može pobuditi sposobnost da potiču nasilje te može omogućiti nasilje, što u konačnici može utjecati na živote i budućnost stotina tisuća djece. Ne treba ići daleko da bi se našla potvrda ovih mračnih mogućnosti, dovoljno je pogledati podmuklu kampanju na društvenim mrežama u Mianmaru ove godine, koja je izazvala užasno nasilje protiv pripadnika etničke manjine Rohindža, što je rezultiralo ubijanjem i zastrašivanjem djece, prisiljavajući njih stotine tisuća da bježe prema neizvjesnoj budućnosti.

Internet je sve ovo što smo naveli, internet odražava i pojačava najbolje i najlošije ljudske osobine. To je alat koji će uvijek biti korišten za dobro i za loše. Naš je zadatak ublažiti štetu, ali i širiti mogućnosti digitalne tehnologije.

Ovaj izvještaj istražuje mogućnosti digitalne tehnologije i njezin utjecaj na djecu. Ovaj izvještaj također istražuje „digitalne podjele” koje sprečavaju milijune djece da pristupaju internetu i na taj način dobiju mogućnost učenja i mogućnost da jednoga dana sudjeluju u digitalnom gospodarstvu.

Također istražuje i tamnu stranu interneta i digitalne tehnologije – od internetskog zlostavljanja, preko internetskog seksualnog zlostavljanja djeteta, do transakcija „tamnog interneta” i valuta koje mogu olakšati prikrivanje trgovanja ljudima i drugih nezakonitih radnji koje mogu naštetiti djeci. Ovaj izvještaj donosi i pregled nekih od rasprava o manje očitim štetama i negativnim utjecajima digitalnog doba na djecu – od ovisnosti o digitalnom do mogućeg utjecaja digitalne tehnologije na razvoj mozga i spoznaje. Donosi i niz praktičnih preporuka koje mogu pomoći u vođenju učinkovitijih

politika i odgovornijih poslovnih praksi u korist djece u digitalnom dobu.

Dijeleći vlastite priče i stavove o pitanjima koja na njih imaju najviše utjecaja, djeca i mladi pomogli su nam da steknemo uvid u njihovu perspektivu i razmišljanja o utjecaju digitalne tehnologije na njihove živote.

Njihovi glasovi (glasniji nego ikada prije) znače još više u digitalnom svijetu. U svijetu koji oni ne samo nasljeđuju, već i pomažu oblikovati.

Štiteći djecu od najgoreg što digitalne tehnologije mogu ponuditi i šireći njihov pristup samo najboljem, možemo napraviti ravnotežu za njihovo dobro.

Anthony Lake
izvršni direktor UNICEF-a

© UNICEF/UN024828/Nesbitt

STANJE DJECE U SVIJETU 2017. – Djeca u digitalnom svijetu

Ključne poruke i činjenice

Digitalna tehnologija već je promijenila svijet – kako sve više djece širom svijeta ima pristup mreži, tako se i djetinjstvo sve više mijenja.

➤ Mladi (u dobi od 15 godina do 24 godine) predstavljaju dobnu skupinu koja je najaktivnija u digitalnom svijetu. U svijetu 71% mladih ima pristup internetu, u usporedbi s 48% ukupne populacije.

➤ Smatra se da je jedan od tri korisnika interneta širom svijeta dijete ili adolescent mlađi od 18 godina.

➤ Sve je više dokaza da djeca pristupaju internetu u sve ranijoj dobi. U nekim zemljama djeca mlađa od 15 godina vjerojatno koriste internet kao odrasli iznad 25 godina.

➤ Pametni telefoni potiču „kulturu spavaće sobe“, s pristupom internetu koji za mnogu djecu postaje osobniji, privatniji i biva sve manje pod nadzorom.

Povezanost može biti prekretnica za neke od najugroženijih kategorija djece na svijetu, pomažući im da ispune svoje potencijale i razbiju međugeneracijske krugove siromaštva.

➤ Digitalne tehnologije djeci donose mogućnosti za učenje i obrazovanje, posebno u udaljenim regijama i tijekom humanitarnih kriza.

➤ Digitalne tehnologije djeci također omogućavaju pristup informacijama o pitanjima koja utječu na njihove zajednice i mogu im pomoći pri rješavanju takvih pitanja.

➤ Digitalne tehnologije mogu pružiti ekonomske prilike – omogućavajući mladim ljudima obuku i pristup službama za pronalaženje poslova te stvarajući nove vrste poslova.

➤ Da bi se ubrzalo učenje, informacijska i komunikacijska tehnologija (ICT) u obrazovanju, treba poduprijeti osposobljavanje nastavnika i osnaživanje pedagogije.

Digitalni pristup, međutim, postaje nova i granica podjele, jer milijuni djece, koja bi trebala imati najviše koristi od digitalne tehnologije, ostaju isključeni.

➤ Oko 29% mladih u svijetu – njih 346 milijuna – nije spojeno na internet.

➤ Mladi u Africi najmanje su spojeni na internet – njih oko 60% nije na internetu, u usporedbi sa samo 4% mladih u Europi.

➤ Digitalne podjele idu i dalje od pitanja samog pristupa. Djeca koja se oslanjaju na mobilne telefone umjesto na kompjutere mogu iskusiti drugo najbolje iskustvo na internetu, a oni koji nemaju digitalne vještine ili govore manjinskim jezicima često ne mogu pronaći relevantan sadržaj na internetu.

➤ Digitalne podjele također odražavaju prevladavajuće ekonomske razlike, dajući veću prednost djeci koja dolaze iz bogatijih sredina i ne pružajući mogućnosti najsiromašnjoj i najugroženijoj djeci.

➤ Postoji i digitalni jaz među spolovima. U svijetu je 2017. godine internet koristilo 12%

**DENNAR GARY ALVAREZ
MEJIA, 19, SANTA CRUZ DE
LA SIERRA, BOLIVIJA**

“Jedan od ključnih izazova za mlade je proces verifikacije izvora. Iako su tehnološke inovacije ubrzale tempo života, važno je da si uzmemo vremena kako bismo provjerili valjanost, kredibilitet i kvalitetu izvora informacija koje koristimo.”

više muškaraca nego žena. U Indiji žene čine manje od trećine korisnika interneta.

Digitalna tehnologija djecu također može učiniti podložnijom za nanošenje štete kako na internetu tako i izvan njega. Već ranjiva djeca mogu biti izložena većem riziku od štete, uključujući gubitak privatnosti.

➤ Informacijske i komunikacijske tehnologije (ICT) povećavaju tradicionalne rizike u djetinjstvu (poput nasilnog ponašanja) i potiču nove oblike zlostavljanja i iskorištavanja djeteta (poput kreiranja materijala o seksualnom zlostavljanju djeteta po narudžbi i direktnog prijenosa snimaka seksualnog zlostavljanja djece).

➤ Predatori mogu lakše stupiti u kontakt s djecom bez nadzora kroz anonimne i nezaštićene profile društvenih medija i forume za igru.

➤ Nove tehnologije – poput kriptovalute i tamnog interneta – potiču izravno prikazivanje seksualnog zlostavljanja djece i drugih štetnih sadržaja te predstavljaju izazov za sposobnost provođenja zakona.

➤ Devedeset i dva posto svih mrežnih stranica za seksualno zlostavljanje djece, koje globalno identificira Zaklada za internet „Watch“, održava se u samo pet zemalja: Nizozemskoj, Sjedinjenim Američkim Državama, Kanadi, Francuskoj i Ruskoj Federaciji.

➤ Nastojanja da se djeca zaštite trebaju se posebno usredotočiti na ranjive i ugrožene

kategorije djece, koja su vjerojatno manje svjesna rizika koje nosi internet – uključujući gubitak privatnosti – pa je veća vjerojatnost da će im on naštetiti.

➤ Dok se stavovi razlikuju od kulture do kulture, djeca se često prvo okreću svojim vršnjacima kada bivaju ugrožena ili oštećena na internetu, što roditeljima predstavlja otežavajuću okolnost pri zaštiti vlastite djece.

Utjecaj koji informacijske i komunikacijske tehnologije potencijalno imaju na zdravlje i sreću djece stvara sve veću zabrinutost u javnosti. Informacijske i komunikacijske tehnologije ujedno predstavljaju područje zrelo za daljnja istraživanja.

➤ Iako većina djece koja koriste internet na to gledaju kao na pozitivno iskustvo, mnogi roditelji i učitelji zabrinuti su i vjeruju da usredotočenost na ekrane dovodi do depresije kod djece, do stvaranja internetske ovisnosti, pa čak i do pretilosti.

➤ Nedorasli savjeti, koji mogu biti zbunjujući za staratelje i odgojitelje, naglašavaju potrebu za kvalitetnijim istraživanjem o utjecaju informacijske i komunikacijske tehnologije na dobrobit djece.

➤ Istraživači priznaju da pretjerana upotreba digitalne tehnologije može doprinijeti depresiji i anksioznosti u dječjoj dobi. Nasuprot tome, djeca koja se suočavaju s problemima u stvarnom svijetu ponekad upravo na internetu mogu razviti prijateljstva

GLASOVI MLADIH Mladi blogeri progovaraju

Voices of Youth je UNICEF-ova digitalna platforma za mlade koja sadrži informacije o pitanjima koja utječu na njihove živote. Ova živahna zajednica mladih blogera iz cijelog svijeta nudi inspirativne i originalne uvide i mišljenja o cijelom nizu tema.

Cjeloviti članci mladih autora u Izvještaju o stanju djece u svijetu 2017. mogu se pročitati na: <http://www.voicesofyouth.org/en/sections/content/pages/sowc-2017>

**EMMANUELLA AYIVI, 15,
COTONOU, BENIN**

“U Beninu, veliki broj djece i mladih nema pristupa digitalnim tehnologijama i internetu. Na taj način mladi su u puno nepovoljnijem položaju. Bila sam u brojnim situacijama u kojima je nedostatak interneta bio ozbiljan problem.”

i dobiti društvenu podršku kakvu ne mogu dobiti nigdje drugdje.

➤ Za većinu djece temeljni problemi – kao što su depresija ili problemi kod kuće – imaju veći utjecaj na njihovo zdravlje i sreću nego vrijeme provedeno za računalom.

➤ Korištenjem principa „Goldilocks” kao mjerila za vrijeme koje djeca provedu za računalom (ne previše i ne premalo) i fokusirajući se više na ono što djeca rade na internetu, a manje na to koliko su dugo na internetu, djecu je moguće bolje zaštititi i pomoći im u korištenju vremena provedenog na internetu.

Privatni sektor (posebice u industriji tehnologija i telekomunikacija) ima posebnu odgovornost i jedinstvenu sposobnost oblikovanja utjecaja digitalne tehnologije na djecu.

➤ Moć i utjecaj privatnog sektora trebali bi se iskoristiti za unapređenje etičkih standarda vezanih za podatke i privatnost, kao i za unaprijeđenje drugih praksi koje koriste djeci i štite ih na Internetu.

➤ Vlade mogu promovirati tržišne strategije i poticaje koji potiču inovativnost i konkurenciju među pružateljima usluga kako bi se smanjila cijena usluge povezivanja s internetom, čime bi se omogućio pristup internetu većem broju djece i obitelji, tj. onima koji se nalaze u nepovoljnom položaju zbog za njih preskupe usluge.

➤ Tehnologije i tvrtke koje pružaju internetske usluge trebaju poduzeti korake

Stanje djece u svijetu 2017. navodi šest prioriternih aktivnosti za iskorištavanje moći digitalizacije, a koje pritom trebaju biti od koristi ugroženoj djeci te ograničiti štetu među najugroženijima.

1. Osigurati svoj djeci pristup visokokvalitetnim mrežnim resursima.
2. Zaštititi djecu od rizika na internetu – uključujući zlostavljanje, eksploataciju, trgovinu, internetsko zlostavljanje i izloženost neprikladnim materijalima.
3. Zaštititi privatnost i identitet djeteta na mreži.
4. Poučavati digitalnoj pismenosti kako bi djeca bila informirana, uključena i sigurna na internetu.
5. Iskoristiti moć privatnog sektora kako bi se unaprijedili etički standardi i prakse koji štite i unapređuju korištenje interneta kod djece.
6. Staviti djecu u središte digitalne politike.

kako bi spriječile počinitelje da koriste njihove mreže i usluge za prikupljanje i distribuciju slika seksualnog zlostavljanja djece ili da uzrokuju druga kršenja prava djece.

➤ Medijske priče o mogućem utjecaju interneta na zdrav razvoj i dobrobit djece trebaju biti utemeljene na empirijskom istraživanju i analizi podataka.

➤ Industrija povezana s tvrtkama koje pružaju internetske usluge trebala bi raditi s partnerima kako bi stvorili više lokalno razvijenog i lokalno relevantnog sadržaja, posebno sadržaja za djecu koja govore manjinskim jezicima, žive na udaljenim lokacijama i pripadaju marginaliziranim skupinama.

UVOD: Djeca u digitalnom svijetu

Baš kao globalizacija i urbanizacija, tako je i „digitalizacija” već promijenila svijet. Brzo širenje informacijskih i komunikacijskih tehnologija (ICT) nezaustavljiva je sila koja ulazi u gotovo svaku sferu suvremenog života – od ekonomije, preko društva, do kulture ... i oblikovanja svakodnevnog života.

Djetinjstvo nije iznimka. Od trenutka kada stotine milijuna djece dođe na svijet, ta djeca postaju dijelom stalne struje digitalne komunikacije i povezanosti – od načina na koji primaju medicinske usluge do postavljanja slika njihovih prvih dragocjenih trenutaka na internet.

Kako djeca rastu, raste i mogućnost digitalizacije da oblikuje njihove živote, nudeći naizgled neograničene mogućnosti učenja i druženja, koje se mogu zabilježiti i čuti.

Za djecu koja žive na udaljenim mjestima ili za onu djecu koja su isključena zbog siromaštva (a ta isključenost i nevolje tjeraju ih da bježe iz svojih domova) digitalna tehnologija i inovacije mogu otvoriti vrata prema boljoj budućnosti nudeći im lakši pristup učenju, interesnim zajednicama, tržištima usluga i druge pogodnosti koje

im mogu pomoći u ispunjavanju njihovih potencijala, te prekidajući lanac neuspjeha.

No milijuni djece ne uživaju ovaj pristup uopće ili im je pristup samo povremen ili slabije kvalitete. Najčešće su to djeca koja su najugroženija. To samo povećava njihovu isključenost, uskraćujući im vještine i znanja koja im mogu pomoći da ispune svoje potencijale te da pomognu razbiti međugeneracijske cikluse siromaštva.

Digitalna tehnologija i interaktivnost također predstavljaju značajne rizike za sigurnost djeteta, za djetetovu privatnost i dobrobit, povećavajući rizik od prijetnji i štete (s kojom se mnoga djeca već suočavaju u izvanmrežnom svijetu), te na taj način ranjivu djecu čine još ranjivijima.

Iako je informacijska i komunikacijska tehnologija olakšala dijeljenje znanja

i suradnju, olakšala je i proizvodnju, distribuciju i dijeljenje seksualno eksplicitnih materijala i drugog nezakonitog sadržaja koji iskorištava i zlostavlja djecu. Takva tehnologija otvorila je nove kanale za trgovanje djecom i nova sredstva za sakrivanje tih transakcija od zakona. Također je djeci olakšala pristup neprimjerenim i potencijalno štetnim sadržajima i, što je još šokantnije, omogućila im je da i sami proizvode takav sadržaj.

Iako je informacijska i komunikacijska tehnologija olakšala međusobno povezivanje djece i razmjenu iskustava na mreži, stvorila je i mogućnost za mrežno nasilje, koje ima puno veći domet (a time i potencijalno veći rizik) od nasilničkog ponašanja izvan mreže. Isto tako, povećala se mogućnost za širu zloupotrebu i iskorištavanje privatnosti djece i promijenio se način na koji djeca gledaju na svoje privatne podatke.

Iako su internet i digitalna zabava potaknuli golemu kreativnost i djeci omogućili pristup bogatstvu korisnog i zabavnog sadržaja, uzrokovali su i probleme s digitalnom ovisnošću i „ovisnošću o monitorima“. Iako su takve tehnologije uvelike proširile platformu za slobodno izražavanje ideja, proširile su i distribuciju govora mržnje i drugih negativnih sadržaja koji mogu oblikovati pogled na naš svijet i na same sebe.

Neki od utjecaja koje digitalizacija ima za dobrobit djece nisu univerzalno potvrđeni. Ali neki su, zaista, predmetom sve veće javne rasprave kako među kreatorima politika tako i među roditeljima. I dok moć digitalizacije potencijalno izjednačava mogućnosti djece u životu, i to se ne može zanemariti, ovo obećanje se tek treba ostvariti.

Ti se izazovi samo pojačavaju s obzirom na to da se domet i raspon digitalizacije širi i da se brojne mogućnosti i dalje iskorištavaju komercijalno i na druge načine. Sve više digitalnih uređaja, mrežnih platformi i aplikacija bit će dostupno djeci za upotrebu. Internet i podaci na njemu, umjetna

inteligencija i mrežno učenje ovdje su da ostanu, stvarajući nove mogućnosti, ali i nove izazove.

Što to mogu vlade, međunarodne organizacije, civilno društvo, zajednice, obitelji i djeca napraviti kako bi pomogli ograničiti štetu u svijetu interneta, iskorištavajući istovremeno mogućnosti digitalnog svijeta da bude od koristi svakom djetetu?

Prvo i najvažnije, moramo identificirati praznine (i riješiti ih se) u pristupu kvalitetnim mrežnim resursima, u znanju o tome kako djeca koriste internet, u njihovu znanju o tome kako se zaštititi na internetu te u zakonodavnim i regulatornim okvirima koji ne prate tempo promjena.

Unatoč brzom širenju pristupa digitalnim i mrežnim iskustvima širom svijeta, još uvijek postoje veliki nedostaci u pristupu djece digitalnoj i komunikacijskoj tehnologiji. Pristup toj tehnologiji i kvaliteta tog pristupa postali su nova granica podjele. Na primjer, djeca kojima je pristup ograničen na mali raspon usluga lokalnih sadržaja pregledanih slabijim uređajima sa sporom vezom propuštaju cijeli niz sadržaja i mogućnosti u kojima uživaju njihovi vršnjaci koji imaju bolju internetsku vezu. Te nejednakosti reflektiraju i potencijalno pogoršavaju status djece koja se već u stvarnom svijetu suočavaju s poteškoćama.

Praznine u našem znanju o životu djece na mreži, uključujući i utjecaj povezanosti na spoznaju, učenje i socijalno-emocionalni razvoj otežavaju razvoj dinamičnih pravila koja mogu predvidjeti probleme i ukazati na rizike te u potpunosti iskoristiti mogućnosti. Nedostaci u našem razumijevanju načina na koji djeca doživljavaju ovo iskustvo povezanosti – uključujući njihove percepcije rizika – dodatno nas ograničavaju.

Postoje jasni nedostaci u dječjoj spoznaji o rizicima na mreži, i usprkos brzom povećanju korištenja interneta među djecom i adolescentima, mnogima nedostaju digitalne

Izveštaj „Stanje djece u svijetu 2017. godine“ pruža pravovremeni pregled na temelju prevladavajućih i novih izvora podataka o životu djece u digitalnom svijetu, ispitujući dokaze i istražujući ključne kontroverze te predlažući načela i konkretne preporuke.

vještine i kritična sposobnost procjene sigurnosti i vjerodostojnosti sadržaja i odnosa koje doživljavaju na mreži. To odražava potrebu za još rasprostranjenijom digitalnom pismenošću koja može zaštititi i osnažiti djecu.

Konačno, i ključno, sve ove praznine i odražavaju i stvaraju zaostajanja u stvaranju politika: regulatorni okviri za digitalnu zaštitu, za digitalne mogućnosti, za digitalno upravljanje i za digitalnu odgovornost ne prate brzinu promjena digitalnog svijeta i zanemaruju jedinstven utjecaj koji digitalne tehnologije imaju na djecu. Ako prestanemo raditi na njima, ove regulatorne praznine mogu se brzo početi zlorabiti. Ne postoji nedostatak načela i smjernica za digitalno stvaranje

politika. Ono što nedostaje jest dosljedna koordinacija i predanost rješavanju zajedničkih izazova s interesima djece u prvom planu.

Naročito sada, s obzirom na to da svijet radi na realizaciji Programa za održivi razvoj za 2030., informacijske i komunikacijske tehnologije i internet mogu biti snažni osposobljivači, pomažući ostvariti obećanje iz ciljeva održivog razvoja (SDG) – da se nitko ne izostavi. Ali akcije vlada, međunarodnih organizacija, civilnih društava, akademske zajednice, privatnog sektora te obitelji, djece i mladih ljudi moraju se podudarati s tempom promjena.

Izvještaj Stanje djece u svijetu 2017.
– Djeca u digitalnom svijetu daje

Kontinuirano pojavljivanje novih tehnologija, kao što je virtualna stvarnost u kojoj uživa 12-godišnji Mansoor na slici u izbjegličkom kampu Za'atari u Jordanu - izrazito je zahtjevno za javne politike koje teško drže korak s time.

pravovremenu reviziju koja se temelji na prevladavajućim i novim izvorima podataka o životu djece u digitalnom svijetu – razmatra dokaze, raspravlja o pitanjima i istražuje neke ključne kontroverzije, te predlaže načela i konkretne preporuke.

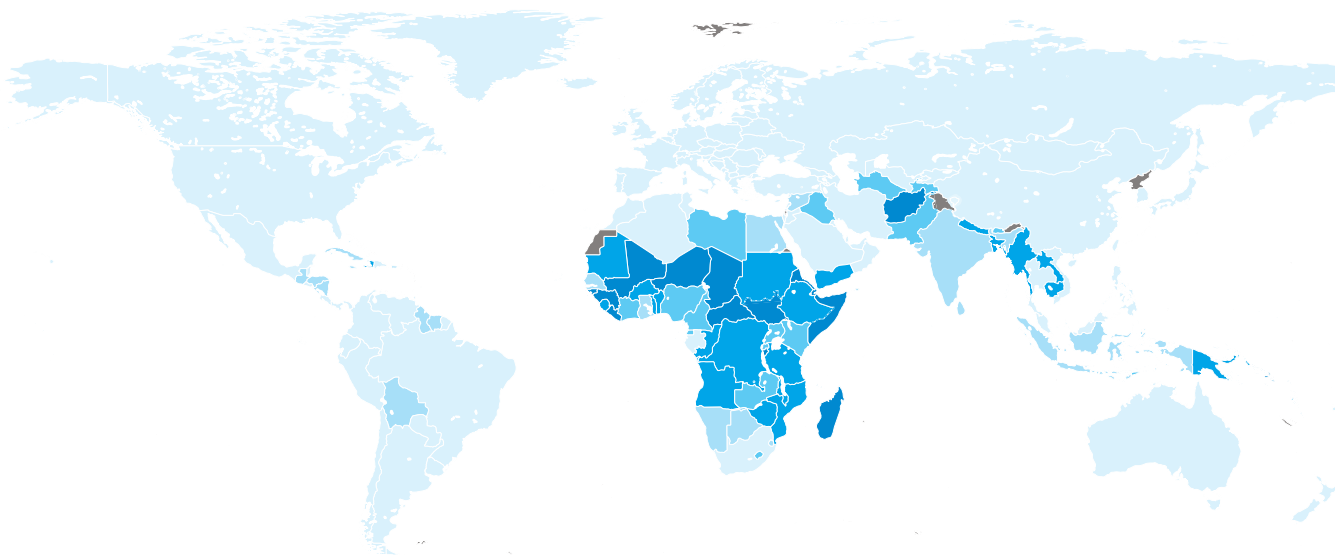
Kroz cijeli izvještaj prikazuju se perspektive voditelja industrije i digitalnih aktivista, a izvještaj uključuje i stavove djece i mladih, prikupljene kroz radionice s adolescentima provedene u 26 zemalja i kroz posebnu anketu U-Report koja je ispitala adolescente u 24 zemlje o njihovim digitalnim iskustvima, te prikupljene iz komentara mladih blogera koji su sudjelovali u UNICEF-ovu istraživanju „Glas mladih” te iz analize izvučene iz pionirskog globalnog istraživanja Global Kids Online Survey.

Izvještaj se zaključuje prioritarnim aktivnostima i praktičnim preporukama kako društvo može iskoristiti moć digitalizacije da bi ona bila od koristi djeci u najnepovoljnijem položaju te da bi se ograničile štete i zaštitilo djecu.

Te akcije i preporuke naglašavaju potrebu da djeci osiguramo pristup visokokvalitetnim mrežnim resursima; da ih zaštitimo od štete na internetu; da zaštitimo privatnost i identitet djece na internetu; da poučavamo djecu digitalnoj pismenosti kako bi bila informirana, angažirana i sigurna na Internetu; da iskoristimo moć privatnog sektora za unapređenje etičkih standarda i prakse koji štite i unapređuju dječje korištenje interneta te da stavimo djecu u središte digitalne politike.

Unatoč brzom širenju pristupa digitalnim i mrežnim iskustvima širom svijeta, još uvijek postoje veliki nedostaci u pristupu djece digitalnoj i komunikacijskoj tehnologiji.

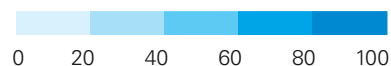
MLADI U ZEMLJAMA NISKOG DOHOTKA IMAJU NAJMANJE ŠANSE POVEZATI SE PUTEM INTERNETA UDIO MLADIH (15-24) KOJI NE KORISTE INTERNET (%)

Napomena: Ova mapa ne odražava UNICEF-ove stavove o pravnom statusu i jedne zemlje ili teritorije ili granica. Iscrtna linija približno predstavlja liniju kontrole u Jammu i Kašmiru sukladno dogovoru između Indije i Pakistana. Konačan status Jammu i Kašmira nije još dogovoren između tih strana. Konačna granica između Sudana i Južnog Sudana još nije određena. Konačan status područja Abyei također još nije određen.

Izvor: procjena Međunarodne telekomunikacijske unije 2017.

Postotak

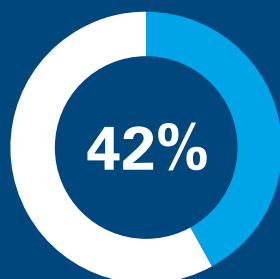

Što adolescenti i mladi misle o mrežnom životu?

Kao dio istraživanja za izvještaj „Stanje djece u svijetu 2017.„ U-Report (inovativna komunikacijska platforma koju skoro četiri milijuna mladih širom svijeta koristi kako bi podijelili svoje poglede na niz zajedničkih problema) poslao je četiri pitanja U-reporterima širom svijeta. Upitnik je prikupio 63 000 odgovora. Podaci istaknuti u nastavku teksta prikazuju odgovore adolescenata i mladih (uzrasta 13 godina – 24 godine) iz 24 zemlje svijeta.*

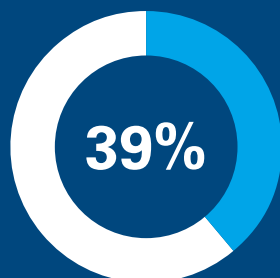
Kako ste naučili koristiti internet?

Sami naučili

69% mladih u Hondurasu reklo je da su sami naučili, u usporedbi s 19% u Srednjoafričkoj Republici.

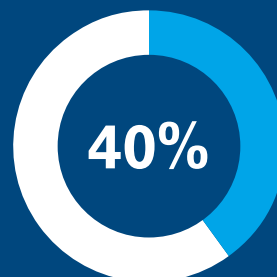
Naučili od prijatelja ili rođaka

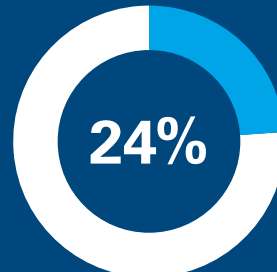
Ovaj su odgovor češće navodili ispitanici u državama s niskim prihodima.

Što vam se sviđa u vezi s internetom?

Učenje o stvarima vezanim za školu ili zdravlje

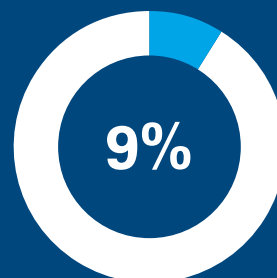

Razvijanje vještina koje ne mogu naučiti u školi

„Razvijanje vještina koje ne mogu naučiti u školi“ jako je bitno djeci i omladini u Indoneziji (47%), Burundiju (35%) i Brazilu (34%).

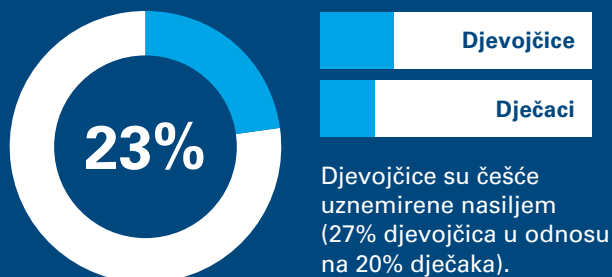
Čitanje o politici / unapređivanju moje zajednice

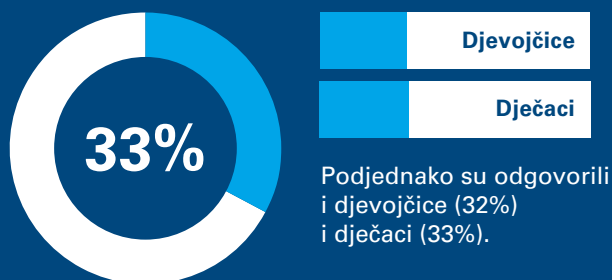
Ovaj odgovor mahom je zastupljen kod starijeg uzrasta.

Što vam se ne sviđa u vezi s internetom?

Nasilje

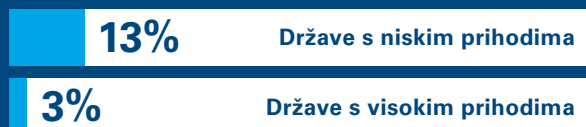

Nepoželjni seksualni sadržaji

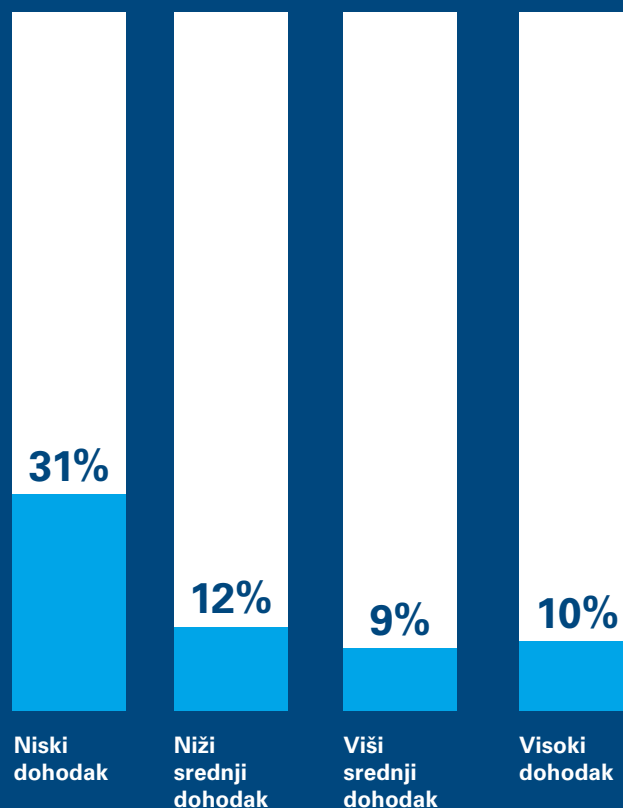
Mladi ljudi u državama s niskim prihodima češće su uznemireni nepoželjnim seksualnim sadržajima (42% u odnosu na 16% u državama s visokim prihodima).

„Ne postoji ništa što mi se ne sviđa u vezi s internetom.“

Što bi za vas poboljšalo internet?

Mladi ljudi iz zemalja s niskim prihodima dva i pol puta češće navodili su da traže bolji pristup digitalnim uređajima.

* Samo su države s minimalnim brojem od 100 ispitanika bile uključene u analizu države po kategoriji, a to su: Alžir, Bangladeš, Brazil, Burkina Faso, Burundi, Kamerun, Srednjoafrička Republika, Čad, Čile, Obala Bjelokosti, Salvador, Gvatemala, Honduras, Indija, Indonezija, Liberija, Malezija, Meksiko, Mongolija, Pakistan, Peru, Filipini, Tajland i Ukrajina.

01

DIGITALNE PRILIKE – Obećanje povezanosti

---

1. POGLAVLJE: KLJUČNE STAVKE

➤ Digitalna tehnologija ima golem potencijal za širenje dometa i unapređenje kvalitete obrazovanja – ali probleme u obrazovanju ne može ispraviti samo tehnologija. Kako bi se poboljšalo učenje kod djece, digitalni alati moraju biti poduprijeti radom **snažnih nastavnika, motiviranih učenika i ispravne pedagogije.**

➤ Glas djece koja imaju pristup ovim tehnologijama čuje se kroz blogove, videomaterijale, društvene medije, magazine, crtane programe, hashtagove, podcast sadržaje i druge forme. Oni prepoznaju **potencijal digitalnih alata koji im pomažu da ostvare pristup informacijama i da pronađu rješenja za probleme koji pogađaju njihove zajednice.**

➤ **Digitalna ekonomija** otvara nova tržišta i stvara nova radna mjesta, uzimajući u obzir i djecu koja nisu dalje usavršavala svoje vještine.

➤ Digitalne tehnologije sve se više koriste kako bi pomogle jednoj od najugroženijih skupina na svijetu – djeci koja su pogođena humanitarnim krizama. Informacijsko-komunikacijske tehnologije koriste se za **jačanje komunikacije i razmjenjivanja informacija, za pospešivanje transfera digitalnih valuta i za stvaranje novih oblika podataka** koji mogu koristiti djeci i obiteljima u izvanrednim okolnostima.

Ovo poglavlje razmatra mogućnosti koje digitalizacija nudi djeci širom svijeta, no posebno djeci koja su u nepovoljnom položaju zbog siromaštva, marginalizacije, sukoba ili drugih kriza u njihovim državama. Primjerice, informacijsko-komunikacijske tehnologije omogućile su obrazovanje djeci u udaljenim krajevima Brazila i Kameruna, te afganistanskim djevojčicama, koje ne mogu izaći iz svojih domova. Informacijsko-komunikacijske tehnologije također su omogućile djeci koja su blogeri i reporteri u Demokratskoj Republici Kongo da promiču svoja prava. Sve više pružaju podršku djeci i njihovim obiteljima u izvanrednim stanjima i doslovno omogućavaju da se čuje glas djece s poteškoćama: „Na dan kada sam dobio elektronički uređaj za pisanje moj se život promijenio“, napisao je Ivan Bakaidov, 18-godišnji dječak s cerebralnom paralizom.

Brojne su priče i primjeri djece koja širom svijeta koriste mogućnosti koje im se nude kako bi učila i uživala u mrežnom prostoru te krojile svoje vlastite putove odrastanja. Ove mogućnosti moraju se promatrati uzimajući u obzir stvarnost u kojoj one milijunima djece nisu dostupne, uzimajući u obzir rizike kojima su na mreži izložena djeca, kao i mogući utjecaj koje takvo povezivanje može imati za dobrobit djeteta. No one pružaju zanimljiv uvid u djelić onoga što se već događa, kao i onoga što će se dogoditi u budućnosti.

Ideja o digitalnoj povezanosti koja transformira obrazovanje privukla je svjetski interes i otvorila nove mogućnosti povezane s razvojnim organizacijama, komercijalnim proizvođačima softvera i hardvera, te obrazovnim institucijama koje razvijaju, testiraju i povećavaju proizvodnju digitalnih proizvoda i usluga za obrazovni sektor. Informacijske tehnologije već proširuju pristup visokokvalitetnim edukacijskim sadržajima, uključujući udžbenike, videomaterijale i upute, uz puno niže troškove nego što je to bio slučaj u prošlosti. Takvi sadržaji potencijalno mogu povećati motivaciju kod učenika tako što će im približiti učenje i učiniti ga zabavnijim. Pored toga, otvaraju mogućnosti za personalizirano učenje, pomažući učenicima da uče vlastitim tempom i pomažući prosvjetnim radnicima s ograničenim resursima da učenicima pruže bolje prilike za stjecanje znanja.

U kojoj mjeri digitalne tehnologije ispunjavaju ovo obećanje? Bez sumnje, djeci širom svijeta otvorile su pristup učenju, posebno djeci u udaljenim regijama. Omogućile su djeci da sudjeluju u e-učenju i da pristupe širokom nizu edukacijskih sadržaja koji nisu bili dostupni prethodnim generacijama djece.

No kada je riječ o tome ubrzavaju li digitalne tehnologije proces učenja u učionici, odgovori su još uvijek podijeljeni. Informacijsko-komunikacijske tehnologije već su otvorile djeci brojna vrata za razvoj, učenje, sudjelovanje, i unapređivanje sebe samih te situacija u kojima se nalaze. Ipak, ove prednosti vrlo su rijetko dostupne svima. Osim toga, ni sve prednosti ni prilike koje se pojavljuju za djecu nisu nužno iste u svim dijelovima svijeta.

Izazov leži u procjenjivanju obujma u kojem se ove prilike mogu proširiti te postojećih prednosti koje one donose za djecu. Ovo povlači potrebu za većim brojem istraživanja i evaluacija radi boljeg razumijevanja načina na koji djeca koriste ove prilike u digitalnom dobu te posebice radi razumijevanja toga zašto neka djeca imaju više prednosti od druge djece.

Kako bi od prilika napravili stvarne prednosti za djecu u digitalnom dobu, posebno za učenje, sudjelovanje i socijalnu inkluziju, ključno je razumijevanje konteksta dječjih digitalnih iskustava i pružanje adekvatnih smjernica i

Digitalna tehnologija može igrati veliku ulogu u promjeni našega doba ako je iskoristimo kako bismo svoj djeci pružili jednake prilike, počevši od onih koji su najviše zapostavljeni.

podrške, posebno za djecu koja prolaze kroz procese migracije, kao i za marginalizirane skupine djece te za djecu s teškoćama.

Tehnologija je još uvijek u službi ljudskih kapaciteta i ograničenja. U obrazovanju bi to podrazumijevalo motivaciju učenika, sposobnost nastavnika i ispravnu pedagogiju. Dokazi ukazuju na to da tehnologija nudi prednosti tamo gdje su pozitivni ljudski naponi u učenju već na snazi. Digitalni alat ne može ispraviti nefunkcionalnu birokraciju ili smanjiti nejednakosti u pristupu obrazovanju u slučajevima u kojima većinski dio društva nije prethodno prepoznao i iznio ove probleme.

Kako bi istinski koristili djeci, posebno onoj u najnepovoljnijem položaju, proces dizajniranja

digitalnih proizvoda mora započeti od uzimanja u obzir dječjih pojedinačnih potreba – uz upotrebu, primjerice, načela univerzalnog dizajna kao vodećeg principa.

Djeca koja imaju pristup ovim tehnologijama promatraju digitalnu povezanost kao izrazito pozitivan aspekt njihovih života. Njihov entuzijazam, oduševljenost i motivacija za povezivanje odraz je očite snage i potencijala koje ovi alati nude – ne samo za unapređenje svakodnevnih života djece, već i za širenje njihovih prilika za bolju budućnost. Ova snaga i potencijal zahtijevaju podršku, posebice omogućavanjem povezanosti što većem broju djece, pružajući im vještine koje će im povećati prednosti života u digitalnom dobu što je više moguće.

Glasovi mladih s radionica *Stanje djece u svijetu 2017.*

„Moja nam se sestra javila videopozivom iz Španjolske i obradovala našu obitelj.”

16-GODIŠNJI DJEČAK, PERU

„Ja ću koristiti tehnologiju da promijenim svijet. Koristit ću je da osmislim bolje stvari, da napravim nove i da kroz tehnologiju učinim obrazovanje zanimljivijim.”

17-GODIŠNJI DJEČAK, FIDŽI

„Koristit ću tehnologiju da ljude informiram o zdravstvenim problemima.”

15-GODIŠNJA DJEVOJČICA, NIGERIJA

„Naučila sam kodiranje na YouTubeu. Pogledala sam brojna videa o kodiranju.”

17-GODIŠNJA DJEVOJČICA, BANGLADEŠ

„Ako ne budemo koristili računalo, ako ne budemo poznavali računalo, nećemo znati ništa, uključujući dobre stvari za naše živote.”

14-GODIŠNJA DJEVOJČICA, TIMUR-LESTE

Učenici osnovne škole iz Srednjoafričke Republike pohađaju nastavu u privremenim prostorijama za učenje, nastalim uz podršku UNICEF-a, u izbjegličkom kampu Danamadja u južnom Čadu. Usprkos nepouzdanom pristupu internetu u tom području, mobilni uređaju pomažu starijoj djeci i mladim ljudima u Danamadji da budu u kontaktu s rodbinom i prijateljima kod kuće – čak i da unaprijede svoje obrazovanje. „Koristim internet radi istraživanja, posebno za biologiju“, rekao je jedan 16-godišnji dječak. „Kamp nema knjižnicu.“

02

DIGITALNE PODJELE – Propuštene prilike

---

2. POGLAVLJE: KLJUČNE STAVKE

➤ Osnovna internetska povezanost još uvijek predstavlja izazov za djecu u najsiriromašnijim državama i ruralnim područjima. No **podjele „druge razine”, koje sežu dublje od samog pristupa internetu i povezane su s načinom na koji djeca koriste internet – sve su važnije** u prevladavanju digitalne podjele.

➤ Čimbenici poput obrazovanja, korisničkih vještina, vrste uređaja i dostupnosti sadržaja na lokalnim jezicima utječu na to kako djeca koriste internet, što rade u mrežnom prostoru te **kako maksimalno mogu uvećati mrežne prilike.**

➤ **Djeca koja danas nemaju pristup ovim tehnologijama propuštaju** edukacijske resurse i pristup globalnim informacijama, kao i prilike za učenje digitalnih vještina, sklapanje prijateljstava i razvijanje novih oblika osobnog izražavanja.

➤ Kako djeca prelaze u zrelo doba i svijet rada, povezanost u digitalnom dobu sve više podrazumijeva razliku između sposobnosti ili nesposobnosti **mladih ljudi da zarade za život.**

Ovo poglavlje ispituje koga su ove prilike zaobišle te što znači biti nepovezan u digitalnom dobu. Brojevi sa samog vrha liste poražavajući su: u Africi troje od petero djece i mladih (uzrasta od 15 godina do 24 godine) nema pristup internetu; u Europi je ovaj omjer svega jedno dijete na 25-ero djece. No digitalna podjela seže dublje od same povezanosti na internet. U svijetu u kojemu je 56% internetskih stranica na engleskom jeziku mnoga djeca ne mogu pronaći sadržaje koje razumiju i koji su povezani s njihovim životima. Također, mnogi nemaju potrebne vještine, ali ni pristup uređajima poput laptopa, koji bi im omogućili da maksimalno iskoriste prilike koje nudi mrežni svijet. Ako se ove digitalne podjele ne prevladaju, one će samo produbiti postojeće socioekonomske podjele.

Digitalne podjele odražavaju dublje, socioekonomske podjele – između bogatih i siromašnih, muškaraca i žena, gradova i ruralnih područja te između obrazovanih i neobrazovanih. Primjerice, 81% stanovnika u razvijenim državama koristi internet, što je duplo više od broja korisnika interneta u zemljama u razvoju (40%), što je pak duplo više od broja korisnika u najnerazvijenijim državama (15%).

No digitalne podjele ne razdvajaju samo one koji imaju pristup internetu od onih koji ga nemaju. One idu dublje, uključujući i to kako ljudi (i odrasli i djeca) koriste informacijsko-komunikacijske tehnologije, kao i kvalitetu mrežnog iskustva. Sve ovo može znatno varirati, što odražava faktore poput stupnja korisničkih vještina i obrazovanja, vrstu uređaja koji se koriste, prihoda kućanstva i dostupnih sadržaja na materinskom jeziku korisnika. Neka djeca, koja po prvi put uđu u mrežni svijet, nađu se u digitalnom prostoru gdje njihov jezik, kultura i problemi nisu zastupljeni.

Zašto je sve ovo važno? Bez obzira na to imaju li pristup mrežnom svijetu u potpunosti ili djelomično, ili pak uopće nemaju taj pristup, svako dijete danas odrasta u digitalnom svijetu koji pokreću tehnologija i informacije. Djeca koja nemaju pristup internetu propuštaju bogate edukacijske resurse, pristup globalnim informacijama i prilike za učenje u mrežnom svijetu, također

se odriču i načina na koje mogu graditi nova prijateljstva i osobno izražavanje.

Za djecu u nepovoljnom položaju, poput djece koja imaju teškoće u razvoju, povezanost može značiti veliku razliku, pružajući im jednake prilike umjesto marginalizacije. Za djecu migrante može osigurati sigurnije putovanje i šansu da ostanu u kontaktu s članovima svoje obitelji te bolje prilike za pronalazak posla i obrazovnih mogućnosti u stranoj zemlji.

Kada djeca dostignu zrelost i uđu u svijet rada, pristup internetu sve će više podrazumijevati razliku u sposobnosti ili nesposobnosti zarađivanja za život. Oni koji imaju pristup digitalnim tehnologijama i vještinama koje im omogućavaju da ih iskoriste na najbolji mogući način, imat će prednost naspram onih koji nemaju taj pristup ili vještine. Iskustva odraslih govore nam da prednosti koje nudi digitalna tehnologija imaju oni koji posjeduju vještine da ih okrenu u svoju korist.

Prema podacima iz najbogatijih zemalja svijeta, posjedovanje iskustva u informacijsko-komunikacijskim tehnologijama imalo je velikog učinka na radnu snagu te na primanja u državama poput Australije i Sjedinjenih Američkih Država. Odrasli koji ne posjeduju ovakvo iskustvo, čak i ako su zaposleni, vrlo često imaju manja primanja od onih koji posjeduju informacijsko-komunikacijske

Digitalna povezanost nije samo „nova potreba našeg vremena“; ona nudi potencijal za prekidanje međugeneracijskog kruga nepovoljnog položaja.

vještine. I druga istraživanja o odrasloj populaciji u zemljama kao što su Indija i Tunis navode na slične zaključke.

Rizik da povezanost može postati izvor nejednakosti, a ne donositelj prilika, istovremeno je i stvaran i neposredan. Uzmite u obzir mobilnu tehnologiju, koja je postala ugrađena u svaki aspekt svakodnevnog života – i to u jedinstvenom ritmu. Kao što ističe Izvještaj o svjetskom razvoju za 2016. godinu: Digitalne dividende, koji je sastavila Svjetska banka, „više kućanstava u zemljama u razvoju posjeduje mobilni telefon nego što ih ima pristup

struji ili čistoj vodi, te skoro 70% petine stanovništva koja se nalazi na dnu ljestvice u zemljama u razvoju posjeduje mobilni telefon”. Povezanost putem mobilnih uređaja možda treba proći još dug put do smanjivanja podjele. Ipak, posjedovanje pametnih telefona vrtoglavo raste u mnogim državama, uključujući i novonastale ekonomije, pa je lako zamisliti koliko će pristup ovim tehnologijama biti ili već jest bitan.

Digitalna povezanost nije samo „nova potreba našeg vremena”, ona nudi potencijal za prekidanje međugeneracijskog kruga nepovoljnog položaja.

Glasovi s radionica

Globalno stanje djece 2017.

„Moram dijeliti iPad sa svima u svojoj obitelji, tako da ga ja koristim jako malo.”

15-GODIŠNJA DJEVOJČICA, MOLDAVIJA

„Ponekad želim ići na internet, ali nemam nikoga tko bi mi mogao pomoći i pokazati mi kako.”

12-GODIŠNJA DJEVOJČICA,
SREDNJOAFRIČKA REPUBLIKA

„Tehnologija je nedostupna.”

15-GODIŠNJI DJEČAK, JORDAN

„Povezivanje na internet je sporo – veza se stalno prekida i svi moji prozori se onda izgube.”

16-GODIŠNJA DJEVOJČICA, TUNIS

„Mi imamo računala i učionice s računalima. Možemo ih koristiti kad god poželimo.”

16-GODIŠNJA DJEVOJČICA, BUTAN

Početkom 2017. godine WaibaiBuka, mlada djevojka iz Kameruna, prvi je put mogla koristiti internet preko UNICEF-ova projekta „Poveži moju školu”. Učenici iz regije – koji su duboko pogođeni humanitarnom krizom u Čadu – dobili su pristup satelitskoj internetskoj opremi i tabletima kroz ovaj projekt, a UNICEF ih je zamolio da pričaju priče o svom svakodnevnom životu putem slika i videa.

03

DIGITALNE OPASNOSTI – Štetnosti života na internetu

---

3. POGLAVLJE: KLJUČNE STAVKE

► **Informacijsko-komunikacijske tehnologije povećale su tradicionalne opasnosti (primjerice zlostavljanje) i kreirale nove oblike zlostavljanja i iskorištavanja djece,**

poput materijala koji prikazuju seksualno zlostavljanje, napravljenih po narudžbi, te spontanog sadržaja (uključujući i slanje seksualnih poruka, tzv. „sexting”) i emitiranja uživo seksualnog zlostavljanja.

► **Kriptovalute, komunikacija s kraja na kraj kodiranih platformi i „Dark Web”** olakšavaju prijenos uživo i predstavljaju stvarni izazov za provođenje zakona.

► **Djeca su nerazmjerno pogođena mrežnim opasnostima,** a time i gubitkom privatnosti. Manje je vjerojatno da će oni razumjeti te rizike, i vjerojatnije je da će biti podložni opasnostima. Ova posebna ranjivost ukazuje na to kada rizik postaje stvarna opasnost za djecu.

► Procjenjuje se da je od 2012. godine oko 100 milijuna djece, većinom iz Afrike i jugoistočne Azije, ostvarilo pristup internetu po prvi put. Bez odgovarajuće zaštite **najugroženija će djeca na svijetu biti suočena s još većim rizikom** prilikom izlaganja opasnostima u mrežnom prostoru.

Ovo poglavlje ulazi u mračnu digitalnu stranu te u rizike i prijetnje koje sa sobom nosi mrežni prostor, uključujući i utjecaj interneta na dječje pravo na privatnost i izražavanje. Informacijsko-komunikacijske tehnologije povećale su neke od tradicionalnih opasnosti po djetinjstvo. Iako je prethodno bio ograničen na školsko dvorište, nasilnik sada može pratiti žrtve u njihove domove. No ove su tehnologije stvorile i nove opasnosti, poput širenja napasnikova vidokruga, poticanja nastanka materijala o seksualnom zlostavljanju „po narudžbi” te širenja tržišta za emitiranje uživo seksualnog zlostavljanja. Jedno dijete, koje je bilo žrtva mrežnog prijenosa, reklo je: „Kada stranci kažu ‘skinite se’, mi svučemo odjeću.” Problem je također što mnoga djeca i roditelji nisu svjesni prijetnji po dječju privatnost koje dolaze, primjerice, iz procesuiranja podataka velikih razmjera, što je internet sada učinio mogućim.

Ni jedno dijete prisutno u mrežnom prostoru nije u potpunosti sigurno od mrežnog rizika, no oni najugroženiji najčešće će biti izloženi ovim opasnostima.

U Madagaskaru je jedan učitelj od 16-godišnje djevojčice zatražio sumu u vrijednosti 300 američkih dolara u zamjenu za prolaznu ocjenu. U očaju da nađe novac, ona je došla do čovjeka s kojim je šest mjeseci preko interneta bila u kontaktu. „Oteo me i dva me mjeseca držao zaključanu u svojoj kući. Više puta me je silovao”, rekla je. Nakon što ju je spasila nova policijska jedinica za internetski kriminal, pružena joj je medicinska briga, savjetovanje i psihološka podrška u socijalnom centru One-Stop, kojim upravlja država uz podršku UNICEF-a. I otmičar i učitelj su uhićeni. „Sada sam dobro. Vratila sam se u školu”, rekla je djevojčica. „Voljela bih da sam imala nekoga da me usmjeri. Moji roditelji nisu znali da sam razgovarala sa strancima.”

Priča ove djevojčice za većinu je roditelja i staratelja najveća noćna mora o tome što bi se moglo dogoditi kada dijete ima pristup internetu. Iako njezino iskustvo predstavlja ekstremni primjer štete koju internet može prouzrokovati, ovo seže u samu srž široko rasprostranjene zabrinutosti zbog prijetnji s kojima se djeca susreću na internetu. Mrežni svijet može, naime, srušiti tradicionalne

zaštite koje većina društava nastoji izgraditi oko djeteta, nadalje ih izlažući neprikladnom sadržaju, neprikladnom ponašanju i potencijalno opasnim dodirima s vanjskim svijetom.

Ovi rizici nisu posve novi – već dugo vremena djeca maltretiraju ili bivaju maltretirana, često su izložena nasilnim i seksualnim materijalima ili su tagala za njima, te su uvijek bila podložna riziku od seksualnih napasnika. Većina roditelja vjerojatno smatra da je prethodne generacije bilo lakše štititi od takvih rizika. Kućni je prag nekoć bio prepreka nasilnicima iz školskih dvorišta. Sada im društveni mediji omogućavaju da prate svoje žrtve u njihove domove.

Ovaj široki raspon rizika koji se susreću na internetu istraživači obično dijele u tri kategorije – rizici sadržaja, rizici kontakta i rizici ponašanja.

Rizici sadržaja: Dijete je izloženo neželjenom i neprikladnom sadržaju. Ovo može uključivati seksualne, pornografske i nasilne slike; određene oblike oglašavanja; rasističke, diskriminacijske i materijale koji sadrže govor mržnje; internetske stranice koje promiču nezdrava ili opasna ponašanja, poput samoozljeđivanja, samoubojstava i anoreksije.

Ni jedno dijete nije sigurno od mrežnog rizika, a nasilnicima, seksualnim prijestupnicima i krijumčarima ljudi nikada nije bilo lakše da nađu mete među onima najugroženijima.

Rizici kontakta: Dijete sudjeluje u rizičnoj komunikaciji, primjerice s odraslom osobom koja traži neprikladan odnos ili dijete za seksualne potrebe, ili s pojedincima koji nastoje radikalizirati dijete, pa njega ili nju uvjere da sudjeluje u nezdravim i opasnim ponašanjima.

Rizici ponašanja: Dijete se ponaša na određeni način koji doprinosi nastanku rizičnog sadržaja ili odnosa. Ovo može uključivati djecu koja negativno pišu o drugoj djeci ili stvaraju materijale pune mržnje prema drugoj djeci, potičući rasizam, ili objavljivanje i dijeljenje

seksualnih slika, uključujući materijal koji su sami kreirali.

Ovi rizici moraju biti promatrani u kontekstu. Sva se djeca suočavaju s mogućnošću susretanja s prijetnjama koje su posljedica internetske tehnologije. No za većinu djece ova mogućnost ostaje samo– mogućnost. Ključno je razumjeti zašto ovaj rizik predstavlja istinsku opasnost za neku djecu, ali ne i za drugu. Razumijevanjem ovih ranjivosti i odgovaranjem na njih možemo bolje štititi djecu i na internetu i izvan njega, te omogućiti djeci da uživaju u prilikama koje nudi povezivanje s digitalnim svijetom.

Glasovi s radionica

Stanje djece u svijetu 2017.

„Ja sam... objavio sliku na Facebooku i dobio sam komentar zbog kojeg me uhvatila panika.”

14-GODIŠNJI DJEČAK, SENEGAL

„Uznemirim se kada moja mama objavi moju sliku bez moje dozvole.”

15-GODIŠNJA DJEVOJČICA, PARAGVAJ

„Pazim da izbjegavam narušavanje privatnosti.”

17-GODIŠNJA DJEVOJČICA, BRAZIL

„Pazim na svoju privatnost i na to da nitko ne može vidjeti ono što ja objavljujem, moje slike i moje statuse.”

15-GODIŠNJI DJEČAK, GVATEMALA

„Brinem se da će netko možda objaviti loše stvari u moje ime ako moj račun bude hakiran.”

16-GODIŠNJA DJEVOJČICA, BURUNDI

Angeline Chong, 17-godišnja djevojčica, ide na ručak sa svojim školskim prijateljicama u Kuala Lumpuru, u Maleziji. Kao bivša žrtva zlostavljanja na internetu, Angeline je bila inspirirana da se priključi omladinskoj novinarskoj platformi nazvanoj R.AGE nakon što je pročitala izvještaj o njihovoj tajnoj istrazi seksualnih napasnika koji koriste mobilne komunikacijske aplikacije kako bi vrebali maloljetne djevojčice. Prema malezijskoj policijskoj jedinici za seksualne zločine, u 2015. godini 80% žrtava koje su silovali internetski poznanici činila su djeca u dobi od 10 do 18 godina.

04

DJETINJSTVO NA INTERNETU – Živjeti na mreži

POGLAVLJE 4: ZAKLJUČCI

➤ Imaju li djeca, i koliko, koristi od digitalnih iskustava, povezano je i s njihovim **polaznim točkama** u životu. Dok oni s jakim društvenim i obiteljskim odnosima vjerojatno koriste internet kako bi ojačali ove odnose (što dovodi do poboljšanja njihova blagostanja), djeca koja proživljavaju usamljenost, stres, depresiju ili probleme kod kuće mogu, primjerice utvrditi da internet povezuje neke od ovih postojećih teškoća.

➤ Nekorištenje digitalnih medija uopće i njihovo pretjerano korištenje ima tendenciju k negativnim utjecajima, **dok umjerena upotreba ima pozitivan utjecaj**.

➤ **Jesu li djeca ovisna? Prema znanosti – nisu.** Korištenje terminologije ovisnosti u kontekstu svakodnevne upotrebe tehnologije kod djece – uključujući u medijskom izvještavanju o ovim pitanjima – nije od pomoći i ponekad je štetno.

➤ Zabrinutost roditelja i nastavnika zbog prekomjernog vremena provedenog ispred ekrana ne treba zanemariti, ali mora se promatrati u kontekstu **mnogih drugih faktora koji utječu na dobrobit djece** – od funkcioniranja obitelji i dinamike škole do fizičke aktivnosti i ishrane.

Ovo poglavlje istražuje neke od načina na koje digitalizacija mijenja djetinjstvo, u dobrom i lošem smislu. Informacijsko-komunikacijske tehnologije promijenile su način na koji djeca formiraju i održavaju svoja prijateljstva, omogućavajući im da održavaju gotovo neprekidan kontakt sa svojim vršnjacima. Također su transformirale načine na koje djeca koriste slobodno vrijeme, omogućavajući im neprekidan pristup videima, ažuriranjima društvenih medija i izuzetno impresivnim igrama. Mnogi odrasli plaše se da ove promjene nisu sve nabolje, brinu se da prekomjerno vrijeme provedeno ispred ekrana izolira djecu od njihovih obitelji i okoline, potiče depresiju, pa čak i dovodi do pretilosti djece.

Videoigre. Televizija. Stripovi. Radio. Google pretraga o društvenim i roditeljskim brigama o utjecaju tehnologije na dobrobit djece jasno pokazuje da takve brige nisu ništa novo.

Radio je okrivljen za nesanicu. Stripovi za stvaranje kriminalne i promiskuitetne djece. Televizija za socijalnu izolaciju. A videoigre za izvanmrežno nasilje.

U XVI. stoljeću neki su se bojali da će pisanje povećati zaboravljivost, jer se ljudi više neće oslanjati na pamćenje informacija. Vjerovali su također da će knjige i tisak dovesti do onoga što danas nazivamo preopterećenjem informacijama.

Ipak, u usporedbi sa svojim inovativnim prethodnicima, internet i način na koji ga djeca koriste izaziva zabrinutost drugačijih razmjera. Povezivanje i interaktivnost teže je oduzeti ili isključiti. Aktivnost djece na internetu teže je nadzirati i pratiti. I dok djeca pristupaju zabavi, informacijama ili društvenim mrežama preko povezanog uređaja, ti uređaji prikupljaju i informacije o njima.

Pitanja o utjecaju povezanosti i interaktivnosti često se pojavljuju među roditeljima, pedagogima, kreatorima politika i liderima industrije. Je li digitalni angažman prijetnja za dobrobit djece? Troše li djeca previše vremena na to? Tko je u najvećoj opasnosti? Što roditelji i odgajatelji mogu učiniti da bi djeci omogućili da istražuju i neovisno se razvijaju, a da im istovremeno osiguraju i dovoljno nadzora?

Imaju li djeca, i koliko, koristi od digitalnih iskustava, povezano je i s njihovim polaznim točkama u životu. Dok oni s jakim društvenim i obiteljskim odnosima vjerojatno koriste internet kako bi ojačali ove odnose (što dovodi do poboljšanja njihova blagostanja), djeca koja proživljavaju usamljenost, stres, depresiju ili probleme kod kuće, mogu, primjerice, utvrditi da internet povezuje neke od ovih postojećih teškoća. Nasuprot tome, djeca koja se bore sa svojim društvenim životima izvan mreže, mogu ponekad razviti prijateljstva i primati socijalnu podršku na mreži koju ne primaju nigdje drugdje.

Pitanja o vremenu provedenom ispred ekrana za povezanu djecu, iako još izazivaju debate, sve su više zastarjela. To je zato što ne postoji jasan dogovor na pitanje kada vrijeme provedeno uz digitalnu tehnologiju od umjerenog postaje prekomjerno. „Koliko je previše” potpuno je individualno, ovisi o dobi djeteta, individualnim karakteristikama i širem životnom kontekstu. Mnoga djeca u kontekstu visoke povezanosti teško procjenjuju koliko vremena provode s digitalnom tehnologijom, jer ju manje-više svo vrijeme.

Kako se o ovim pitanjima raspravlja i proučava ih se, pojavljuju se neke osnovne istine. Umjesto ograničavanja korištenja digitalnih medija za djecu, pažljivije i podržavajuće posredovanje roditelja i odgajatelja ima najveći potencijal da osigura da djeca dobiju najveću moguću korist

Roditelji i nastavnici bore se s različitim stavovima: bi li trebali ograničiti vrijeme provedeno ispred ekrana, s jedne strane, ili nabaviti najnoviji uređaj, tako da njihova djeca mogu držati korak s okruženjem, s druge strane.

od interneta i da na njemu budu izložena minimalnom riziku. Više pozornosti treba posvetiti sadržajima i aktivnostima dječjih digitalnih iskustava, tome što djeca rade na mreži i zašto, a ne strogo koliko vremena provode ispred ekrana.

Konačno, buduća istraživanja i politike trebaju u obzir uzeti životni kontekst djeteta u potpunosti – starost, spol, osobnost, životnu situaciju, društvenu i kulturnu sredinu i druge faktore – da bi se razumjelo

gdje povući crtu između zdrave i štetne upotrebe.

Da bi se poboljšala dobrobit djece, važno je koristiti holistički pristup i fokusirati se na druge faktore za koje se zna da imaju jači utjecaj od vremena provedenog ispred ekrana, kao što su funkcioniranje obitelji, društvena dinamika u školi i socioekonomski uvjeti, uz istovremeno poticanje umjerenog korištenja digitalne tehnologije.

Glasovi s radionica

Stanje djece u svijetu 2017.

„Završila sam u lošim odnosima s mamom zbog toga što sam previše vremena provodila na digitalnim uređajima, a premalo vremena posvećivala školskim obvezama.”

DJEVOJČICA, 13, REPUBLIKA KOREA

„Bilo je toliko uređaja u okruženju još od djetinjstva i tako je lako postati ovisan o njima.”

DJEČAK, 15, JAPAN

„Moja je nastavnica strahovala da neću raditi domaće zadaće koje mi je zadavala, nego da ću trošiti svoje vrijeme na mreži.”

DJEČAK, 17, MALEZIJA

„Bojim se da će mi se pokvariti uspjeh u školi.”

DJEVOJČICA, 16, TAJLAND

„Smatram da nas je internet približio onim osobama koje su udaljene, a udaljio od onih koje su nam u blizini.”

DJEVOJČICA, 16,
DEMOKRATSKA REPUBLIKA KONGO

U selu Porumbeni blizu Chisnaua, u Moldaviji, Gabriela Vlad, 17-godišnjakinja, koristi mobitel kako bi razgovarala sa svojom majkom dok je promatra njezina udomiteljica. Približno 21% moldavske djece mlađe od 18 godina ima najmanje jednog biološkog roditelja koji živi u inozemstvo radi traženja boljih ekonomskih prilika i slanja novca svojim obiteljima. Digitalna tehnologija predstavlja sponu koja pomaže djeci, adolescentima i odraslima da se nose s fenomenom „odlijeva roditelja”.

05

PRIORITETI NA INTERNETU – Iskoristiti dobro, a spriječiti loše

---

Nema sumnje da će digitalne tehnologije sve više utjecati na budućnost brzo rastućeg broja djece. Djeca već predstavljaju značajan postotak globalne umrežene populacije, a njihov udio samo će se povećavati u bliskoj budućnosti s obzirom na to da prodor interneta postaje sve veći u regijama s najbržim udjelom djece i mladih. Za njihovu upotrebu bit će dostupno više digitalnih uređaja i mrežnih platformi, a ne manje. Informacijsko-komunikacijska tehnologija nastaviti će oblikovati život djece, u dobrom i lošem smislu, baš kao što nove tehnologije, poput interneta i umjetne inteligencije, pomažu da se transformiraju digitalni pejzaži na globalnoj razini.

Način na koji će djeca nastaviti doživljavati ove transformacije uvelike ovisi o tome kako doživljavaju „stvarni svijet”. Nije iznenađujuće da će najugroženiji i marginalizirani najčešće biti isključeni iz ubiranja koristi od interneta i povezanosti, odnosno oni će najvjerojatnije iskusiti štetu negativnih aspekata tehnologije. Ostali kritični faktori (uključujući spol, status obrazovanja, tradicionalne norme, jezik i lokaciju) svi igraju ulogu u utjecaju koji digitalna tehnologija ima na živote djece, u dobrom i lošem smislu.

Ne postoji nedostatak međunarodnih instrumenata, smjernica, sporazuma i principa koji se bave pitanjima poput slobode interneta, otvorenosti, neutralnosti mreže, dostupnosti i poštovanja ljudskih prava. Nije potrebno više smjernica, samih po sebi, već više dogovorenih principa i prioriteta aktivnosti koje prepoznaju odgovornost koju dijelimo u zaštiti djece od opasnosti digitalnog svijeta i u pomoći svakom djetetu da iskusi korist koju mrežna povezanost nudi.

Ovo nije samo u najboljem interesu djece. To je, u digitalnom svijetu, u najboljem interesu društava, koja mogu imati samo korist od djece koja su digitalno pismena, sposobna da se kreću među nebrojenim prilikama i rizicima povezanosti te koja slijede smjer prema produktivnijoj budućnosti.

Ovdje opisane akcije nisu u potpunosti iscrpne, ali zajedno, one odražavaju osnovni princip koji treba voditi smjernicama i

praktičnim akcijama u digitalnoj sferi: poštovanju i zaštiti djeteta.

1. Omogućiti svoj djeci odgovarajući pristup visokokvalitetnim mrežnim resursima.

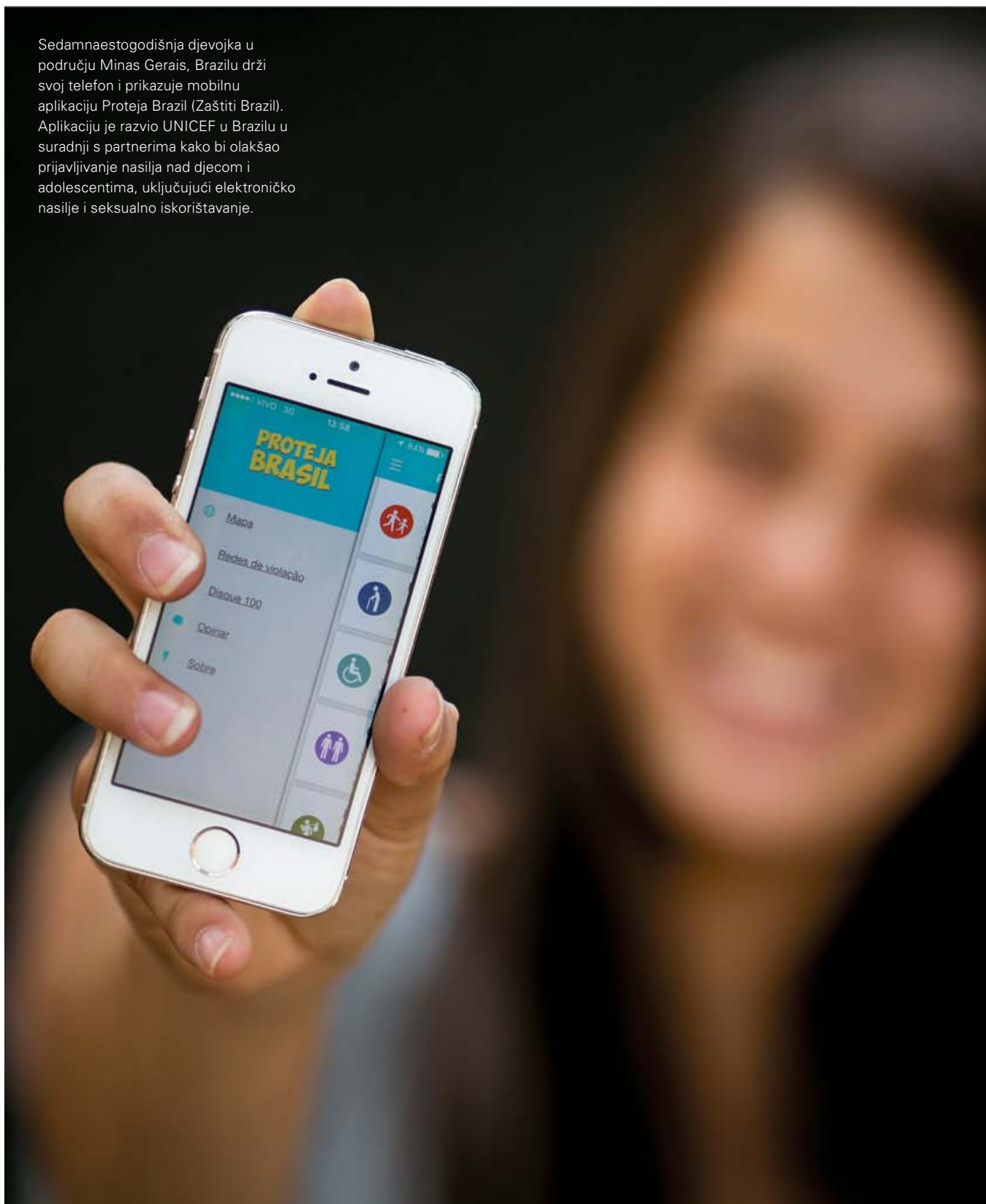
Digitalni pristup sve je više odrednica jednakih mogućnosti za djecu, koja im omogućava da izvuku korist od pristupa informacijama, znanju, mogućnostima zapošljavanja, sudjelovanju u zajednici i društvenom angažmanu. Međutim, djeca se suočavaju s nizom prepreka u pristupu internetu te, ako se i uspiju povezati s mrežom, s problemom korištenja mrežnih resursa na najbolji način.

Izveštaj *Stanje djece u svijetu 2017.* poziva na sljedeće akcije kako bi se proširio pristup djece visokokvalitetnim mrežnim resursima:

➤ **Smanjite troškove povezivanja:** Tržišne strategije koje potiču inovacije i konkurenciju među pružateljima usluga mogu pomoći u smanjenju troškova priključenja na internet. Integriranje optičkih kabela u postojeću infrastrukturu može smanjiti troškove proširenja povezanosti. Također, značajnu bi razliku moglo napraviti pružanje poreznih i drugih poticaja za telekomunikacijsku industriju kako bi se smanjili troškovi povezivanja za siromašne zajednice i porodice.

Nasuprot:
Radionica za adolescente u Timor-Lesteu gdje se koriste ikone u prikazivanju barijera u pristupu mrežnim sadržajima.

Sedamnaestogodišnja djevojka u području Minas Gerais, Brazilu drži svoj telefon i prikazuje mobilnu aplikaciju Proteja Brazil (Zaštiti Brazil). Aplikaciju je razvio UNICEF u Brazilu u suradnji s partnerima kako bi olakšao prijavljivanje nasilja nad djecom i adolescentima, uključujući elektroničko nasilje i seksualno iskorištavanje.

➤ **Investirajte u javne točke pristupa:**

Javne točke pristupa u školama, knjižnicama, parkovima i trgovačkim centrima mogu dramatično povećati pristup „nepovezanoj“ djeci. U siromašnijim četvrtima mobilne jedinice, poput autobusa s Wi-Fi pristupom, mogu na isti način povećati povezanost.

➤ **Promovirajte stvaranje sadržaja koji su relevantni za djecu i na njihovom su jeziku:**

Javni i privatni sektor trebaju raditi na stvaranju lokalno razvijenog i lokalnog relevantnog sadržaja, posebno na jezicima manjina i ciljano za zabačena područja s manje stanovnika.

➤ **Prekinite kulturne, socijalne i rodne barijere jednakom pristupu mreži:**

Programi obuke koji djevojkama pružaju mogućnosti za sigurno korištenje interneta i poboljšanje njihovih digitalnih vještina mogu u isto vrijeme poticati samopouzdanje djevojčica u korištenju digitalnih tehnologija i pomoći rješavanju obiteljskih problema. Promoviranje dijaloga u zajednici može pomoći u razbijanju tabua oko toga što djevojčice upotrebljavaju tehnologiju i internet. Pomoćne tehnologije i mrežne platforme mogu omogućiti djeci s invaliditetom da lakše komuniciraju, podržati ih u učenju i pomoći im da postiču više.

➤ **Omogućite djeci u pokretu pristup digitalnim uređajima i povezivanje:**

Vlade, agencije za pomoć i privatni sektor trebali bi osigurati javni pristup internetu u kampovima za izbjeglice, imigracijskim centrima i drugim javnim mjestima na kojima su često djeca u pokretu kako bi im pomogli da ostanu u kontaktu s obiteljima i prijateljima. Agencije za pomoć također bi trebale razmišljati o radu s privatnim sektorom kako bi obuhvatile usluge prijenosa podataka i digitalne uređaje kao dio svojih sveobuhvatnih paketa pomoći.

2. Zaštitite djecu od štetnih sadržaja na mreži.

Digitalno doba pojačalo je postojeće rizike za djecu i stvorilo nove. Zlostavljanje djece,

eksploatacija i mrežna trgovina i dalje su prisutni, ne samo na „tamnim stranicama“ nego i na svakodnevnim digitalnim platformama i društvenim medijima. Osim toga, djeca se suočavaju s nizom drugih mrežnih rizika, uključujući internetsko nasilje i izloženost neprikladnim materijalima kao što su pornografske ili stranice za kockanje. Iako većina djece uspješno upravlja ovim posljednjim rizicima, za neke utjecaj može biti razoran i izmijeniti im život.

Izvještaj *Stanje djece u svijetu 2017.* poziva na sljedeće akcije kako bi se djecu zaštitilo od postojećih i novonastalih rizika na mreži:

➤ **Podrška provođenju zakona i napora za zaštitu djece.** Privatni sektor, a posebno tehnološke kompanije, ima ključnu ulogu u dijeljenju digitalnih alata, znanja i stručnosti s agencijama za provođenje zakona radi zaštite djece na mreži.

➤ **Usvojiti i primijeniti strateški okvir „Zaštitimo globalni savez“.**

Dizajniran za borbu protiv seksualne eksploatacije na mreži. Spomenuti strateški okvir za zaštitu globalnih uvjeta već je usvojilo 70 zemalja. Model postavlja koordinirani odgovor, s preporukama za akciju u nizu područja.

➤ **Skrojiti zaštite koje će reflektirati dječje razvojne kapacitete.**

Strategije promoviranja sigurnosti djece na mreži trebaju uzeti u obzir uzrast i zrelost djeteta. Mlađoj će djeci vjerojatno trebati velika podrška i upute roditelja, nastavnika i drugih odraslih od povjerenja. No starija će djeca vjerojatno imati veću želju da se ponekad rizično ponašaju. U razumnim je granicama takvo preuzimanje rizika potrebno da bi djeca naučila kako se prilagoditi i razviti otpornost.

➤ **Podrška osobama koje mogu podržati djecu.**

Programi i politike zasnovane na dokazima mogu nas voditi da razvijemo strategije za roditelje i druge odgajatelje da razviju potrebne vještine za pozitivno posredovanje, a ne jednostavno ograničavanje dječjeg korištenja informacijsko-komunikacijske tehnologije.

Pored toga, programi mentorstva među vršnjacima mogu pomoći djeci da si učinkovitije međusobno pomažu.

3. Zaštitite privatnost i identitet djece na internetu.

U svijetu gdje svaki digitalni potez može biti snimljen i sadržaj može doći do velike publike jednim klikom djeca se suočavaju s novim rizicima za njihovu privatnost, ugled i identitet. Na primjer, podaci koji se generiraju putem njihove uporabe društvenih medija mogu se koristiti za neadekvatno oglašavanje i marketing, profiliranje i nadzor. Pored toga, igračke povezane s internetom mogu prenijeti misli i osjećaje, čak i vrlo male djece, proizvođačima igračaka i potencijalno drugim odraslima.

Izveštaj *Stanje djece u svijetu 2017.* poziva na sljedeće akcije za zaštitu privatnosti i identiteta djece:

➤ **Stavite zaštitne mjere kako biste zaštitili privatnost, osobne informacije i ugled djece.** Vlade, tvrtke, škole i mnoge druge institucije obrađuju sve veću količinu podataka vezanih za djecu koji se sakupljaju ili čuvaju na mreži. Svi sudionici moraju uspostaviti mjere zaštite ovih podataka u skladu s međunarodnim i etičkim standardima.

➤ **Postavite dječje postavke privatnosti na maksimum.** Maksimalna zaštita privatnosti treba biti osnovno podešavanje digitalnih alata i platformi koje koriste djeca, a privatnost treba uključiti u dizajn svih novih tehnologija od samog početka. Pored toga, društveni mediji i druge platforme trebaju napisati svoje politike i uvjete privatnosti jasnim, djeci razumljivim jezikom i omogućiti djeci da što jednostavnije mogu prijavljivati povrede privatnosti ili slične probleme.

➤ **Ne koristite osobne podatke djece za komercijalnu korist.** Tvrtke ne bi trebale pokušavati unovčiti dječje osobne

informacije, na primjer putem ciljane reklame. Trebalo bi razviti etičke protokole i provoditi povećanu kontrolu i zaštitu za čitav raspon podataka o djeci.

➤ **Poštujte zaštitu podataka o djeci.**

S obzirom na potencijalnu ranjivost djece, trebalo bi koristiti dodatne slojeve zaštite i privatnosti kako bi se zaštitili podaci o djeci. Odluke o dešifriranju podataka o djeci, humanitarnih organa za provođenje zakona, koji istražuju zločine (poput seksualnog zlostavljanja) na mreži, trebale bi se voditi najboljim interesima djeteta.

4. Poučavajte digitalnu pismenost kako bi djeca bila informirana, angažirana i sigurna na mreži.

Današnja djeca odrasla su uz digitalni svijet, ali to ne znači da ne trebaju smjernice i podršku kako bi što bolje iskoristila mogućnost interneta. Slično tome, oni ne razumiju svoju ranjivost na rizike na mreži ili svoju vlastitu odgovornost da budu dobri digitalni građani.

***Stanje djece u svijetu 2017.* poziva na sljedeće akcije za poboljšanje digitalne pismenosti i bolje korištenje informacijsko-komunikacijske tehnologije u obrazovanju...**

➤ **Poučavajte digitalnu pismenost u školama.** S obzirom na to da djeca koriste internet u sve mlađoj dobi, škole, a posebno javne škole, moraju uključiti programe digitalne pismenosti u najranijim razredima.

➤ **Osigurajte djeci pristup dokazanim obrazovnim mogućnostima na mreži.** Donekle razočaravajuće iskustvo informacijsko-komunikacijske tehnologije u obrazovanju naglašava potrebu za isprobavanjem i testiranjem različitih modela koji će poboljšati rezultate učenja i koji će proširiti pristup efikasnim mogućnostima obrazovanja.

➤ **Razviti mogućnosti za učenje vještina informacijsko-komunikacijske tehnologije u neformalnom obrazovanju.**

Ugrožena djeca koja su napustila ili nikada nisu ni bila dio formalnog obrazovnog sustava, često imaju najviše koristi od mrežnih mogućnosti za učenje. Osiguravanje digitalnog pristupa u centrima za stručno usavršavanje može biti njihova jedina prilika da upoznaju informacijsko-komunikacijsku tehnologiju.

➤ **Podržati razvoj nastavničkih digitalnih vještina i pismenosti.** Nastavnici moraju biti u mogućnosti razviti svoje vještine i znanje kako bi podržali korištenje informacijsko-komunikacijske tehnologije kod svojih učenika i pomogli im da razviju razumijevanje sigurne upotrebe interneta izvan učionice.

➤ **Podrška uspostavljanju mrežnih knjižnica.** Mrežne knjižnice, kao što je Knjižnica za sve, mogu otvoriti svijet resursa, uključujući i digitalne knjige i udžbenike, videozapise i glazbu, djeci kojoj je to inače nedostupno.

... i na akcije kojima će djecu učiti o sigurnosti na internetu i poštovanju ostalih korisnika:

➤ **Razumjeti rizike stvaranja i dijeljenja sadržaja.** Djecu treba naučiti da se ono što objave na internetu – od komentara na društvenim mrežama do videa – više ne može smatrati privatnim. Isto tako, djeca trebaju biti svjesna da sadržaji kao što je „sexting“, ili dijeljenje seksualno eksplicitnih slika na neki drugi način, otvaraju put do iznuđivanja, a osim toga, takav sadržaj može postati dostupan i nepoznatim ljudima na internetu.

➤ **Saznajte kako zaštititi privatnost i osobne podatke na mreži.** Djecu treba naučiti kako kontrolirati postavke privatnosti da bi se zaštitile osobne informacije, te im treba objasniti da u slučaju javne objave takvih podataka može doći do krađe identiteta, tj. do korištenja njihovih osobnih podataka.

➤ **Ojačati učenje mrežne tolerancije i empatije.** Djeci je potrebna pomoć u razumijevanju načina na koji se komunikacija na mreži razlikuje od tradicionalne komunikacije. Socio-emocionalno učenje i učenje empatije mogu razviti dječju otpornost na internetu i pomoći u smanjenju zlorabe i korištenja jezika mržnje.

➤ **Budite dobri digitalni modeli za djecu.** Nisu samo djeca ta koja su fascinirana digitalnim tehnologijama. Roditelji i druge odrasle osobe trebaju ponuditi djeci model odgovornog i poštenog korištenja informacijsko-komunikacijske tehnologije.

5. Iskoristiti moć privatnog sektora da unaprijedi etičke standarde i prakse koje štite djecu i koriste im na internetu.

Privatni sektor bio je ključni pokretač digitalne revolucije. Kao pružatelji pristupa internetu, proizvođači i pružatelji sadržaja te druge digitalne robe, kao i pružatelji mrežnih proizvoda i usluga, tvrtke su sada sve više integrirane u život djece. Kao kontrolori protoka podataka preko mreže, oni također imaju pristup i velikoj količini podataka o djeci. Ove uloge pružaju poslovnim subjektima značajnu moć i utjecaj, a s njima dolazi i veća odgovornost.

Stanje djece u svijetu 2017. poziva na sljedeće akcije kako bi se unaprijedila etička poslovna praksa koja štiti djecu i koja koristi djeci na internetu:

➤ **Spriječiti korištenje mreža za širenje materijala za zlorabu djece.** Tehnološke i internetske kompanije trebaju poduzeti korake da se njihove mreže i usluge ne koriste za prikupljanje i distribuciju slika kojima bi se moglo zlorabiti djecu. Kontinuirano praćenje najvećih prijetnji za djecu i suradnja s policijom i drugim zainteresiranim stranama za pronalaženje inovativnih rješenja za mrežne kriminalne aktivnosti mogu pomoći djeci da budu sigurnija na mreži i izvan nje.

➤ **Promovirati nediskriminatorsni pristup.**

Tvrtke mogu učiniti više da pruže djeci pristup internetu, naročito onima u udaljenim područjima. One također trebaju podržavati zajedničke principe, kao što je npr. mrežna neutralnost, naročito kada to omogućava djeci da pristupe širokom rasponu izvora i informacija.

➤ **Razviti etičke standarde za poslovanje i tehnologije.**

Tvrtke trebaju raditi s kreatorima politika i zastupnicima dječjih prava na razvijanju minimalnih etičkih standarda za svoje usluge koji će uključiti karakteristike sigurnosti i privatnosti u njihove proizvode.

➤ **Ponuditi roditeljima alate za kreiranje dobno odgovarajućeg mrežnog okruženja.**

Tvrtke bi trebale ponuditi roditeljima potpuniji asortiman jednostavnih alata (kao što su zaštita lozinkom, lista

blokirano/dopušteno, dobna verifikacija i filtriranje) koji će im omogućiti da kreiraju siguran mrežni prostor za svoju djecu, posebno mlađu.

6. Stavite djecu u središte digitalne politike.

Usprkos procjenama da djeca čine jednu trećinu ukupnog broja korisnika interneta, aktualne međunarodne i nacionalne mrežne politike ne uzimaju dovoljno u obzir različite potrebe i prava djece. Politike vezane za sigurnost na mreži, umjetnu inteligenciju i mrežno učenje, internetska neutralnost i otvorenost prije svega ipak promatraju odraslog korisnika. S druge strane, šire nacionalne politike koje se bave dječjim pravima i dobrobiti, zdravlje i obrazovanje

Na fotografiji su sudionici radionice za mlade na temu 'Stanje djece u svijetu 2017.' u Maleziji, jednoj od 26 zemalja svijeta gdje su održavani susreti s mladima kako bi Izvještaj u čim većoj mjeri odražavao i mišljenja mladih.

tek trebaju univerzalno prihvatiti moć digitalnih tehnologija kako bi pomogli u ispunjavanju sektorskih ciljeva.

Stanje djece u svijetu 2017. poziva na sljedeće akcije kako bi dječja prava, stavovi i blagostanje bili u središtu digitalne politike:

➤ **Dati djeci i mladima glas u razvoju digitalnih politika koje utječu na njihove živote.** Specifične potrebe, iskustva i perspektive djece i mladih trebaju biti dio razvoja digitalne politike, a kreatori politike trebaju se angažirati (zajedno s institucijama i organizacijama koje promoviraju prava djeteta i služe potrebama djece u nepovoljnom položaju i djeci općenito), da prodube svoje razumijevanje ovih pitanja. Šire, vlada i civilno društvo trebali bi potaknuti djecu na korištenje digitalne platforme kako bi podijelila svoje stavove s kreatorima politika.

➤ **Pratite nepodudaranja i barijere u pristupu.** Da bi se pratio utjecaj pristupa internetu na pravičnost i mogućnosti, bitno je ulagati u prikupljanje podataka o povezivanju djece. Podatke treba razvrstati po socijalnom statusu, geografskom položaju, spolu, uzrastu i drugim faktorima kako bi se uočile

nejednakosti u pristupu i mogućnostima te kako bi se osigurali ciljani programi te pratio napredak. Dokazi se trebaju koristiti za vođenje politika, praćenje i evaluaciju utjecaja vladinih politika i strategija te kao podrška međunarodnoj razmjeni najboljih praksi.

➤ **Integrirati pitanja vezana za djecu i spolove u nacionalne politike i strategije.** Legitimne potrebe i problemi djece trebaju biti uključeni u sve politike vezane za informacijsko-komunikacijske tehnologije i druge novonastale tehnologije, poput umjetne inteligencije. Politike trebaju biti vođene međunarodnim standardima i trebaju tražiti zaštitu prava djece i zaštitu od diskriminacije i ograničavanja dječje slobode.

S pruženom šansom i vještinama djeca će maksimalno iskoristiti mogućnost povezivanja. Milijuni djece širom svijeta već koriste internet za učenje, socijalizaciju i pripremu da zauzmu svoje mjesto kao odrasla osoba na radnom mjestu – da ostave svoj trag u svijetu.

Oni žude za tom šansom – i to zaslužuju. Na svima nama je da se potrudimo da svako dijete to i dobije.

Za svako dijete
Tko god bilo.
Gdje god živjelo.
Svako dijete zaslužuje djetinjstvo.
Budućnost.
Pravednu šansu.
Zato je UNICEF tu.
Za svaku djevojčicu, za svakog dječaka.
Svaki dan, svaku noć.
U cijelom svijetu.
Tu smo za one do kojih je najteže doći.
One koje su svi zaboravili.
One koji su ostavljeni.
Isključeni.
Radi njih ostajemo do kraja.
I nikada nećemo odustati.

ISBN 978-92-806-4938-3

© Fond Ujedinjenih naroda za djecu
prosinac 2017.